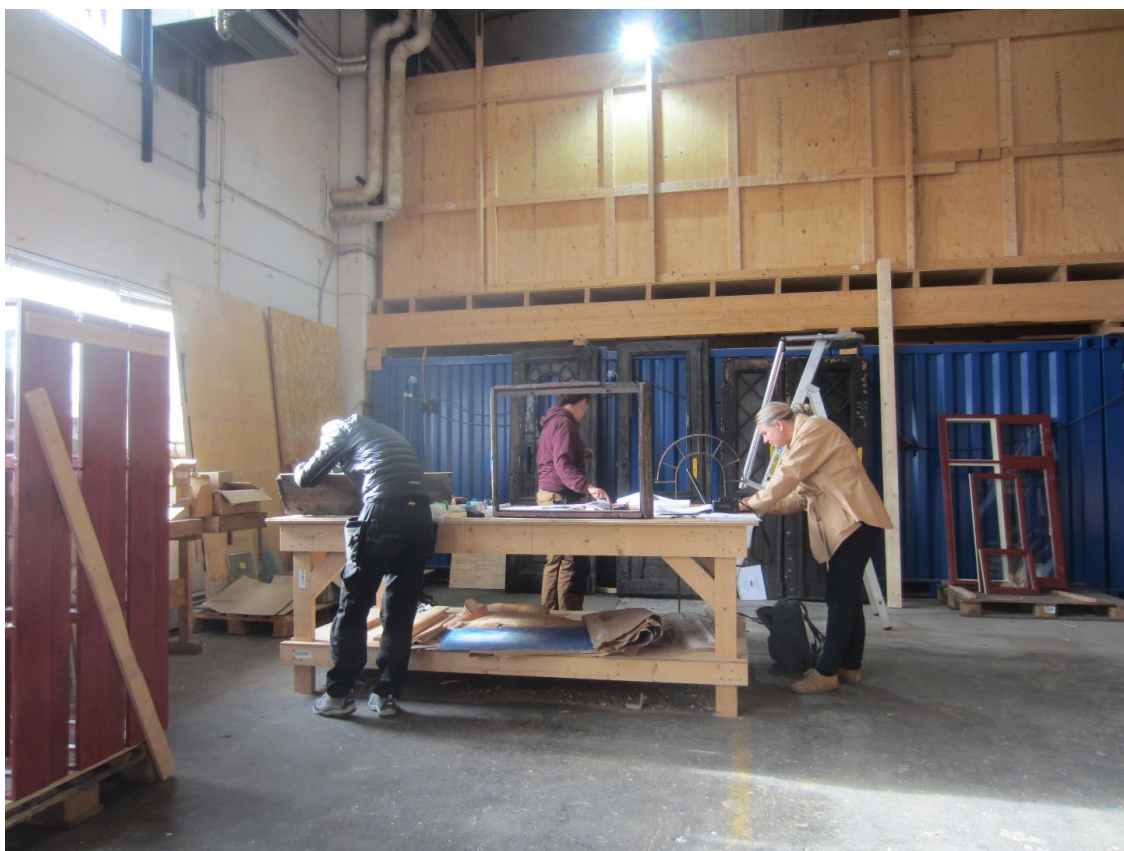

FARGEUNDERSØKELSE AV UTVALGTE VINDUER OG DØRER I SJØSTUEN OG TASKEN

BF 248 Finnegården, Verdensarvstedet Bryggen i Bergen

Tittel Fargeundersøkelse av utvalgte vinduer og dører i Sjøstuen og Tasken BF 248 Finnegården, Verdensarvstedet Bryggen i Bergen	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 184	Publiseringsdato 06.02.2023
	Prosjektnummer 1021191	Sider 43
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Tone Marie Olstad og Hulda Blix	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-331-5	Oppdragstidspunkt / periode utført September 2022 og januar 2023.
	Forsidebilde Arkitekter og konservator i arbeid på Fammestad. Foto: NIKU 2022	

Prosjektleder Kjersti Marie Ellewssen
Prosjektmedarbeider(e) Tone Marie Olstad, Hulda Blix
Kvalitetssikrer Barbro Wedvik

Oppdragsgiver / finansiert av Bergen kommune

Sammendrag Rapporten beskriver undersøkelsen av et antall vinduer og en dør i Finnegårdens Sjøstue og Taske. Undersøkelsens formål var å finne ut hvordan resultatet av en fargeundersøkelse av vinduene og den ene døra i Tasken kunne bidra til beslutningen om behandling av vinduer og dører ved ferdigstilling av eksteriør og interiør i Sjøstuen og Tasken. På flertallet av vinduene i Sjøstuen var fargelag fjernet allerede i 1990-årene og det var ikke mulig å øke kunnskapen om disse vinduene 1700-talls farger. Vinduene bevart mellom Tasken og Sjøstuen hadde så få fargelag at de på et tidspunkt må ha blitt renskrapet utvendig. Inne kan de ha blitt renskrapet, eller de har stått umalt i en lang periode. 1700-tallets farger ble funnet som opprinnelige farger på to vinduer i trappeløpet mot nord mellom 2. og 3.etasje. Vinduene er dokumentert i trappeløpet i 1880, men vi vet ikke hvor de har vært plassert før det. Funn av ådring på dør og vindu i første etasje i Tasken, styrker ideen om von der Lippes ønske om at materialene skulle stå, eller fremstå som, fremstå som, ubehandlet. Malingen illuderer det umalte treverket. Undersøkelsen bidrar til beslutning om behandling av vinduer og dører, og er avgjørende for valg av overflatebehandling på dører og vinduer i Taskens første etasje.
Abstract The report gives a description of the continued examination of the windows and one door in Finnegårdens Sjøstue and Taske. The aim of the examination was to find out how the result of an architectural paint research might contribute to the decision on how to treat windows and doors in the restored buildings. All the layers of paint was already in the 1990s removed from the main part of the windows in Sjøstuen, so there was no way we could add to the information on the 18th century paint on these windows. The windows between Tasken and Sjøstuen had few paintlayers kept. They must have been scarped down to the wood at some stage, - or had been without paint in the interior for a long time. The typical colours of the 18th century window were found on two windows on the north wall next to the staircase. The windows are documented on the place in the building in 1880, but we do not know were they have been placed earlier. The original use of wood imitating paint on the windows and the door in the ground floor in Tasken, strengthens von der Lippes idea of leaving the materials in the exterior untreated. The paint mimicks the untreated wood. The examination contributes to the decision on hoe to treat the windows and doors and is decisive for the choice of surfacetreatment on the windows and doors in the ground floor of Tasken.

Emneord Fargeundersøkelse, verdenskulturminne, historisk bygning, restaurering
Keywords Architectural paint research, WHC, built heritage, restoration

Avdelingsleder
 Kjersti Marie Ellewssen

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og formål	7
1.1	Forutsetninger for og spørsmål til undersøkelsen	7
1.1.1	Vinduer i Tasken	7
1.1.2	Vinduer i Sjøstuen	7
2	Undersøkelsens omfang	9
2.1	Tasken	9
2.2	Sjøstuen	9
2.3	Bygningselementenes tilstand ved undersøkelsen	9
3	Rapport og dokumentasjon	9
4	Metode ved undersøkelsen	10
4.1	Avdekkinger	10
4.2	Tverrsnitt	10
4.3	Registrering av fargekoder	10
4.4	Vurdering av bindemiddel	10
4.5	Periodeskjema	10
5	Resultat fra fargeundersøkelsen	11
5.1	Tasken. 1. etasje. Ytterdør (YDT-I)	11
5.1.1	Eldre foto av dørene	12
5.1.2	Fargeundersøkelse av døren, eksteriør	13
5.1.3	Tidligere fargeundersøkelser av dør(er) i Tasken	14
5.2	Tasken. 1. etasje. Buet vindu mot sør (101-V.T 104)	15
5.2.1	Fargeundersøkelse av karmen, eksteriør	15
5.3	Tasken. 1. etasje. Panel (101-P.H.-L1-30.1)	17
5.3.1	Fargeundersøkelse av panelbord	17
5.3.2	Fargeundersøkelse av panel på sørvegg i trapperom i mellom 1. og 2. etasje (2019)	18
5.4	Tasken. 3. etasje. Vindu (V-T 308)	19
5.4.1	Fargeundersøkelse av karmen, eksteriør	19
5.5	Sjøstuen. 1. etasje. Vindu mot vest (104-Ramme VS101 Oppe)	20
5.5.1	Fargeundersøkelse av rammen, eksteriør	20
5.6	Sjøstuen. 2. etasje. Vindu mot vest (206-V-VS202)	22
5.6.1	Fargeundersøkelse av midtposten	22
5.7	Sjøstuen. Vindu mellom rom 204-205 (205-VS-208)	23
5.7.1	Fargeundersøkelse av side i rom 204 i Tasken	24
5.7.2	Fargeundersøkelse av side mot rom 205 i Sjøstuen	25
5.8	Sjøstuen. Vindu i rom 202/203-208 (VS-209)	26
5.8.1	Fargeundersøkelse av side mot rom 202-203 i Tasken	26
5.8.2	Fargeundersøkelse av side mot rom 208 i Sjøstuen	29
5.9	Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 310 (V-S 307)	31
5.9.1	Fargeundersøkelse av ramme, interiør	31
5.9.2	Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør	32
5.10	Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 308 (308-RAMME-VS300)	33
5.10.1	Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør	34
5.10.2	Fargeundersøkelse av ramme, interiør	36
5.11	Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 209 (209-RAMME-VS200)	37
5.11.1	Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør	37
5.11.2	Fargeundersøkelse av ramme, interiør	38
5.11.3	Vinduene VS-300 og VS-200 på tegning fra 1880	40
5.11.4	Disse vinduene og vestfasadevinduene nåværende grønne interiørfarge	40
6	Anbefalte fargevalg	41
6.1	Tasken	41
6.1.1	Anbefalt eksteriørfarger på dører i Tasken	41
6.1.2	Anbefalte eksteriørfarger på vinduer 1. etg i Tasken	41
6.1.3	Anbefalte eksteriørfarger på vinduer i 2. og 3. etg i Tasken	41
6.2	Sjøstuen	42
6.2.1	Anbefalte eksteriørfarger på vinduer i Sjøstuen	42
6.2.2	Anbefalte interiørfarger på vinduer i Sjøstuen	42
7	Referanser	43

1 Bakgrunn og formål

Prosjektleder Bodil Kvalheim i Bergen kommune ønsket en undersøkelse av et utvalg vinduer og dører i Sjøstuen og Tasken i Finnegården. Formålet var å skaffe grunnlag for fargevalg der oppmaling er aktuelt, og resultatet skulle supplere tidligere undersøkelser gjort av NIKU.¹

Undersøkelsen ble gjennomført 21.09.2022 og 16.01.2023. Undersøkelsene ble gjort av Kulturminnekjerringråd v/ konservator Tone Marie Olstad og konservator Hulda Blix i NIKU.

1.1 Forutsetninger for og spørsmål til undersøkelsen

1.1.1 Vinduer i Tasken

Bortsett fra de rundbuede vinduene i første etasje er alle Taskens vinduer sekundære, og ikke fra oppføringen i 1879. Det ble satt inn vinduer i 2. og 3. etasje på vestfasaden i 1917 og på sørfasaden i 1912/13. På vestfasaden er thermopanvinduene i 2.etasje merket 1972 og 1973, Vestfasadens vinduer i 3.etasje er trolig fra 1954. Vinduene mot sør i 2.etasje er generelt byttet ut, men størrelsen og utformingen er som vinduene som ble satt inn i forbindelse med 1912/1913-endringen av interiørene. Noen av sidevinduene på de tredelte vinduene på sørfasaden kan være de opprinnelige. NIKU har, ved undersøkelsen av interiøret i 2019, ikke kartlagt hvilke av vinduene som eventuelt er eldre enn de øvrige.²

Interiør

Undersøkelse i 2019 av gjenbrukte gerikter fra 1912-13, viser at vinduene i 2.etasje har vært malt hvite i interiøret.

Eksteriør

Undersøkelse av 2. og 3. etasjes vinduer i Taskens eksteriør vil bare gi sekundære fargelag. Rundbuede vinduer i første etasje kan gi informasjon om opprinnelig farge.

1.1.2 Vinduer i Sjøstuen

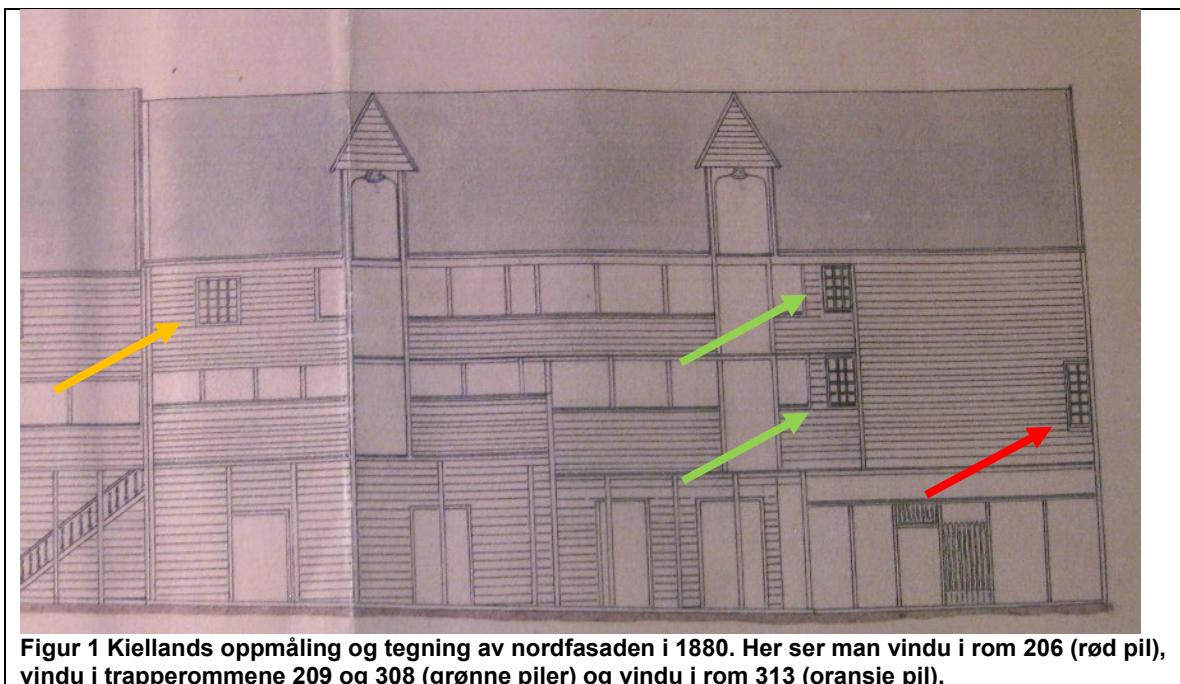
Sjøstuen har i hovedsak vinduer på vestfasaden. Dette er 1700-tallsvinduer, men trolig ikke de opprinnelige. Arkitekt Elin Thorsnes i Bergen har, i samtale med NIKU, datert vinduene i 2.etg til slutten av 1700-tallet. NIKU vurderer vinduene som så like at det er trolig at alle vinduene er fra omtrent samme periode. I 1970-årene ble vinduene erstattet med kopier. De vinduene som ble tatt ut av vestfasaden, samt i nordfasaden i rom 206 og sørfasaden i rom 305, ble heldigvis lagret. Kopiene ble erstattet med de lagrede vinduene på slutten av 1990-tallet. Før de lagrede vinduene ble satt tilbake ble all maling fjernet, beslag ble tatt av og behandlet, karmen ble erstattet med nye, hvor til og med innriss ble kopiert over til de nye karmene, og vinduene ble malt i den fargen de har i dag.³

I tillegg er det vinduer på nordveggen, i nåværende rom 209, 308, 310 og 313. Det er usikkert hvor lenge disse vinduene har stått i bygningen. I rom 313 er i dag et to-ramsvindu fra tidlig 1900. Dette vinduet er vurdert å ikke gi nyttig informasjon og er derfor ikke inkludert i undersøkelsen

¹ Kaun (2020), Olstad & Heggenhougen (2016), Olstad et. al. (2019), Olstad (2019).

² Olstad, 2019.

³ Olstad et al. (2019)

Figur 1 Kiellands oppmåling og tegning av nordfasaden i 1880. Her ser man vindu i rom 206 (rød pil), vindu i trapperommene 209 og 308 (grønne piler) og vindu i rom 313 (oransje pil).

På sørveggen, mellom Sjøstuen og Tasken er det vinduer i Sjøstuens rom 208, 205 og 314.⁴

Interiør

Er det mulig å finne ut hvordan vinduene har vært malt i interiøret og gi råd om hvordan vinduene bør males etter reparasjon og før gjeninsetting i Sjøstuen? Det forutsettes at vinduene i 2. og 3. etasje i ytterveggen i vestdelen av Sjøstuens fasade, males med en felles farge, slik det ble gjort på 1990-tallet da de sist ble malt opp. Vinduer som står mellom Sjøstuen og Tasken særbehandles og males kanskje ikke opp.

Vindu i trappeløp mellom 2. og 3. etasje (*209-RAMME-VS200* og *308-RAMME-VS300*) ble ikke malt opp eller behandlet på 1990-tallet. Disse vinduene kan kanskje gi informasjon om interiør- og eksteriørfarge på vinduer i alle fall fra 1800-tallet.

Eksteriør

Vindu i første etasje mot vest kan gi informasjon om «museumsfargen» til vinduene ettersom dette trolig er satt inn tidlig 1900.

De to vinduene mellom Sjøstuen og Tasken (*205-VS-208* og *209-RAMME-VS200*) kan gi informasjon om tidligere eksteriørfarge.

⁴ Se også Olstad et al 2019, s.17-18 for vindusoversikt. Vinduet i Sjøstuens rom 314 er ikke en del av denne undersøkelsen. Dette er et gjenbrukt vindu fra en annen bygning, satt inn på begynnelsen av 1900.

2 Undersøkelsens omfang

2.1 Tasken

- Tasken 1. etasje. Ytterdør. Usikkert om den har stått mot sør eller vest. Merket: *YDT-I*
- Tasken. 1. etasje. Buet vindu mot sør. Karm mot eksteriør. Merket: *101-VT 104*
- Taskens 1. etasje. Panelbord. Merket: *101 -P.H.-L1-30.1*
- Tasken 3. etasje. Sekundært vindu mot vest. Merket: *VT-308*

2.2 Sjøstuen

- Sjøstuen 1. etasje. Vindu i vestvegg. Merket: *104-Ramme VS101 Oppe*
- Sjøstuen 2. etasje, vindu i vestvegg. Merket: *206-V-VS202*
- Sjøstuen. 2. etasje. Rom 209, i trappeløp i svalgang. Vinduet ligner vinduet i rom 308. Merket: *VS200*.
- Sjøstuen 2. etasje. Rom 205/204/ Merket: *205-VS-208*
- Sjøstuen 2. etasje. Rom 208/202/203. Merket: *209-RAMME-VS200*
- Sjøstuen. 3. etasje. Rom 310 i svalgang. Blyglassvindu i nordvegg. Ramme mot interiør og eksteriør. Merket: *V-S 307*
- Sjøstuen. 3. etasje. Rom 308, i trappeløp i svalgang. Blyglassvindu mot nord. Indre og ytre ramme. Merket: *308-RAMME-VS300*

2.3 Bygningselementenes tilstand ved undersøkelsen

I forbindelse med restaureringen av Finnegården er vinduer og dører demontert og lagret hos Gamle 3hus på Fammestad utenfor Bergen. Ett unntak er vinduet fra Koren Wibergs rom i svalgangen (rom 310) som var lagret i Finnegården.

På mange av vinduene har eldre malingslag blitt helt eller delvis fjernet. Utvalget av undersøkte vinduer har bl.a. blitt gjort ut fra hvilke vinduer som fortsatt hadde eldre malingslag bevart ved undersøkelsestidspunktet.

3 Rapport og dokumentasjon

Rapporten er skrevet parallelt med og etter undersøkelsene. For noen av undersøkelsene er resultatene ført inn i lagskjemaer. Lagskjemaene er lagt inn i rapporten. For noen undersøkelser er resultatene ført direkte i tabeller i rapporten.

NIKU har fotografert vinduene og undersøkelsesstedene. Et utvalg av disse fotografiene vil, bli lagt inn på prosjektets IT-base. Rapporten legges også i IT-base. Når ikke annet er skrevet er foto i rapporten tatt av NIKU.

4 Metode ved undersøkelsen

4.1 Avdekkinger

Lagvise avdekkinger (fargetrapper) og avdekkinger av spesifikke fargelag ble utført på utvalgte arkitekturelementer. Dette ble gjort mekanisk med skalpell og kjemisk med malingsfjerner. Laget som tolkes som første synlige malingslag (ikke grunning) markeres med L1, neste L2 osv. Videre ble det gjort stikkprøver på ytterligere overflater for kontroll av resultatene. Dette gjøres ved å lage et lite hull gjennom malingslagene som kan undersøkes med lupe.

4.2 Tverrsnitt

Det ble tatt ut materialprøver for mikroskopiundersøkelse ved NIKUs konserveringsavdeling i Oslo. Fremstilling av tverrsnitt gjør det mulig å se eksakt antall malingslag på en gitt flate, dersom disse er intakte, og gir utfyllende informasjon til avdekkinger. Med UV-lys kan man hente ut informasjon om malingslagenes oppbygging, samt identifisere enkelte pigmenter. Tverrsnitt av malingslagene er undersøkt i mikroskop ved NIKUs laboratorium. Materialprøver er støpt inn i syntetisk kunstharpiks (Technovit 2000 LC) og slipt vinkelrett. Prøvene er undersøkt med lysmikroskop (NIKON Eclipse Ci-Pol) med 50x, 125x, 250x og 500x forstørrelse i både normalt lys og ultrafiolett lys (UV-filter EX 330-380nm, DM 400, BA 435). Digitale fotografier av prøvene er lagret i TIFF-filformat. Materialprøvene oppbevares hos NIKU.

4.3 Registrering av fargekoder

Fargeregistrering ble gjort med NCS (Natural Color System® Index 1950), som er et internasjonalt system for beskrivelse av farge. Det er bare avdekkede farger som er kodet, og det er ikke mulig å kode en farge ut fra tverrsnitt. Fargekodene skal i de fleste tilfellene oppfattes som veiledende, både fordi malingen ofte forandres over tid og fordi det sjeldent er mulig å finne én NCS-kode som fullstendig samsvarer med den avdekkede fargen. Det er stor mulighet for at mange av de fargene som skal brukes ved restaureringsarbeidene ikke kan tas fra NCS-systemet, men må blandes på stedet. Det må tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingen ble påført. Oljen i oljebaserte malinger gulner når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Konservatorer tar hensyn til pigmentenes og bindemidlenes endringer når fargene kodes. Dersom den avdekkede fargen ligger mellom to fargekoder, angis dette med en skråstrek (/) mellom kodene.

4.4 Vurdering av bindemiddel

Bindemiddel i malingslagene er vurdert visuelt i avdekkinger og tverrsnitt.

4.5 Periodeskjema

Basert på avdekking, tverrsnitt og arkivundersøkelser har fargesettingen av de undersøkte arkitekturelementene blitt ført inn i skjema, hvor man får et samlet overblikk over bygningens fargesetting i en gitt tidsperiode. Her er også NCS-koder oppført og illustrert. Merk at fargegjengivelse på skjerm og utskrift kan være misvisende, og illustrasjonene må ikke brukes som referanse ved blanding av farge.

5 Resultat fra fargeundersøkelsen

5.1 Tasken. 1. etasje. Ytterdør (YDT-I)

Figur 2 Brannskadete ytterdører fra 1. etasje i Tasken. Dørene er laget i tre. Vindusfeltet er i metall med glass med mønster i matte og blanke områder som ramme rundt de midtre hovedvinduene. Foto: Aina Lille-Langøy. b+b arkitekter.

Kommentar

Døren til venstre i bildet er undersøkt. Man ser her innsiden av døra, men det er yttersiden som er undersøkt.

Innsiden er for brannskadet til å kunne undersøkes.

Dørene er dokumentert og beskrevet av b+b arkitekter.

Figur 3 Mønster-glass i de små rutene. Små korsformer. Foto: Aina Lille-Langøy/b+b arkitekter.

Figur 4 Mønster-glass i de små rutene. Stjernemønster. Foto: Aina Lille-Langøy/b+b arkitekter.

Det er ukjent om den undersøkte døren har stått i taskens sør- eller vestfasade. Det var dører av denne typen i både sør- og vestfasaden av Tasken, og i vestfasaden av Sjøstuen. De ble fjernet fra sjøstuens vestfasade da sjøstuens fasade ble lukket i siste del av 1920-tallet. Den undersøkte døren har vært lagret på loftet i sjøstuen, og ble brannskadet da nabobygningen brant på 1980-tallet.

5.1.1 Eldre foto av dørene

Figur 5 Finnegården sett fra sørøst. Uten datering, men trolig tatt kort tid etter oppføringen av Tasken. Dørene hadde samme utforming, men glassfeltet ser ut til å være annerledes, eller skjult av en utvendig rullgardin.

Foto: Otto Borgen. Laget mellom 1880-01-01 og 1900-12-31. Kilde: [ubb-bs-ok-11946](#)

Figur 6 Detalj fra figur 4.

Figur 7 Murtaskens sørvestre hjørne. Foto: Hans Nicolaysen Meyer. Fotoet er datert til mellom 1891 og 1900. Bildet kan være eldre enn fotoet i figur 4.

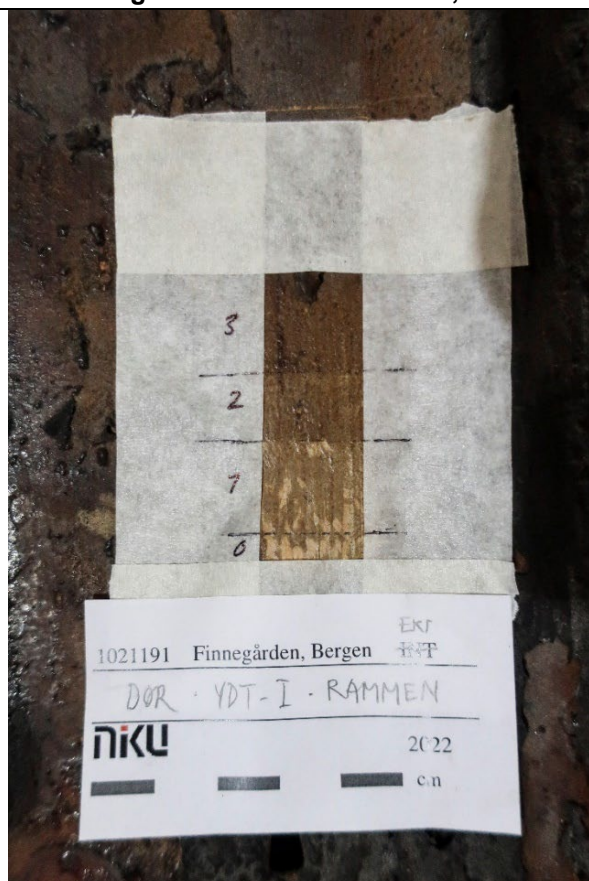
Kilde: [ubb-bros-00714](#).

Figur 8 Detalj fra figur 6.

Foto av Tasken fra 1917-1920 (kilde: [ubb-kk-pk-0786a](#)) viser en helt annen dør. For mer info om dørenes historikk henvises til b+b arkitekter.

5.1.2 Fargeundersøkelse av døren, eksteriør

Figur 9 Lagvis avdekking på dørens utvendige ramtre. Lagene er beskrevet i tabell under.

Lag	Materiale	Farge	Dekor	NCS-kode	Merknad	Datering
-		Mørke brun			Flere lag. Brannskadet.	
2	Linoljemaling	Lys brun	Eikeådring	5020-Y20R/ 6020-Y20R/ 6030-Y20R	Tegninger laget med pensel. Samme ådring på speil, fris osv.	1879
1	Linoljemaling	Lyst				
0	Tre					

Kommentar

Den første, malte overflaten på døra er en ådring, trolig en eikeimitasjon. Fargen er funnet på hele dørbladet, inkludert sprossene i vinduet.

Overflaten er svært brannskadet, men senere malingslag ser ut til å løsne over dette første ådringslaget. Den opprinnelige overflaten er derfor synlig flere steder og på alle elementer på døra.

I snittet ser man lyse brunnyanser som er typisk for ådring. Det er ikke observert noen lakk over disse lagene, som ellers er vanlig for ådringsmalte, utvendige overflater. En eventuell lakk kan være slitt bort.

Figur 10 Tverrsnitt av malingslagene på øvre ramtre på yttersiden av døra. Fotografert med pålys

Figur 11 Brannskadede malingslag. Senere lag løsner, og man ser eikeådringen under.

Figur 12 Avdekking på øvre ramtre. Kontrollsjekk på sprossene (rød pil) viste at disse hadde samme brunnyanse som resten av døra, og har sannsynligvis også vært ådret.

5.1.3 Tidligere fargeundersøkelser av dør(er) i Tasken

Denne døren eller en tilsvarende dør ble fargeundersøkt i forbindelse med NIKUs fargeundersøkelse av Taskens eksteriør i 2020.⁵ Undersøkelseresultatet fra 2020 er i forbindelse med 2023-undersøkelsen sammenfattet i tabellen under:

Periode	Farge	NCS-kode	Farge på Tasken
8. Nåværende farge	Mørk grønn	S 7020-G10Y (mørkere)	Rødt veggfelt med detaljer i gulbrunt
7	Grønn	S 5020-G/5030-G	Rødt veggfelt med detaljer i gulbrunt
6 (rundt 1980-tallet)	Lys grønn	S 2010-G50Y/2005-G80Y	Rødt veggfelt med detaljer i lys grønt
Overstående del av tabellen viser farger som ved undersøkelsen i 2020 må ha blitt funnet på en annen dør.			
5	Brun, mørk	S 7010-Y70R (usikker kode)	Rødt veggfelt med detaljer i mørk grønt
4	Brun, mørk	S 7010-Y70R (usikker kode)	Rødt veggfelt med detaljer i grått
3	Brun, lys	S 6010-Y30R (usikker kode)	Rødt veggfelt med detaljer i brunt
2	Brun, mørk	S 8010-Y50R (usikker kode)	Rødt veggfelt med detaljer i lys grå/bruket hvit
1 (1879-	Brun, lys	S 6010-Y30R (usikker kode)	Umalt. Eksponert tegl og umalt sementpuss

Ut fra undersøkelsene i 2020 og 2022/23 kan man fastslå at dørene i Tasken har vært lys brune. Dette er samme lag som ådring funnet i 2023. Dette laget har vært samtidig som Tasken har stått med eksponert tegl og umalt sementpuss. Materialene har skullet være synlige, noe som underbygger vurderingen av at dørene har vært ådret for å kunne fremstå som eikedører.

For et godt resultat må eventuell ådring av nye dører i Tasken gjøres av dekorasjonsmaler som kan vise til referanseprosjekter. Ådringen utføres med utgangspunkt i de avdekkede overflatene på den opprinnelige døra.

⁵ Kaun (2020)

5.2 Tasken. 1. etasje. Buert vindu mot sør (101-V.T 104)

Figur 13 Tasken. Buert vindu i 1. etasje mot sør. Yttersiden.

5.2.1 Fargeundersøkelse av karmen, eksteriør

Figur 14 Lagvis avdekning av malingslag, utført september 2022. Det ble funnet en hvit farge i bunnen. Basert på funnene på døra og sekundære undersøkelser i januar 2023 konkluderer vi med at det hvite laget er en grunning. Samme, tynne hvite lag er funnet på døra. Lagene er beskrevet i tabellen under. NB Feil tekst på markeringslapp. Avdekningen er gjort på karm, ikke rammen.

Lag	Materiale	Farge	Merknad
19		Oker	
18		Oker	Slipt før dette laget. Mange veldig gamle lag synlige.
17		Lys grå	
16		Lys rosa (?)	Ikke avdekket
15		Lys grå	
14		Rødlig grå	
13		Hvit grunning	
12		Lys gråbrun/rosa	
11		Oker?	Tynn.
10		Grå	
9		Grønlig grå	
8		Brun	
7		Svart	
6		Kald rødbrun	Flere lag
5		Mørk brun	Skrapt/slipo før dette laget
4		Lys rødbrun	
3		Lys brun	Misfarget av mørkere brun
2		Hvit/lys grå	Gulnet topplag
1		Hvit	Lite bindemiddel? Fortsatt hvitt. Transparent. Som en vask.
0	Tre	Lyst	

Figur 15 Tabell over lagene som ble funnet på karmen. Basert på funnene på døren og undersøkelse av lagstrukturen i tverrsnitt ble det gjort en ny avdekking av den opprinnelige, malte overflaten ved siste feltarbeid. Det ble da konstatert at den lyse brune fargen var en lys ådring (se figur 16)

Kommentar
Den første, malte overflaten på vinduet er en lys ådring. Brunnyansen i overflaten er noe lysere enn på den undersøkte ytterdøra, men har sannsynligvis vært tilnærmet lik.

Opprinnelige overflate markert med rød pil.

Figur 16 Avdekking av opprinnelig farge på utvendig vinduskarm. Lagene er beskrevet i tabell under.

Lag	Materiale	Overflate	Farge	Dekor	NCS-kode	Merknad	Datering
-						Se skjema for lagvis avdekking for senere farger. Utført sept 2022.	
4	Linoljemaling	x	Oker	Eikeådring	4030-Y20R/ 5030-Y20R		
3	Linoljemaling		Hvit/beige				
2	Linoljemaling	x	Lys brun	Eikeådring	4020-Y20R/ 5020-Y20R	Noe lysere enn ådring på døren, men har sannsynligvis vært den samme.	1879
1	Linoljemaling		Hvit			Tynn, klar hvit. Mager. Grunning.	
0	Tre						

5.3 Tasken. 1. etasje. Panel (101-P.H.-L1-30.1)

Figur 17 Sørveggen i Taskens første etasje, mot øst. Legg merke til at de forskjellige panelbordene har forskjellig farge der de har vært dekket av vindusgerikter.

Kommentar

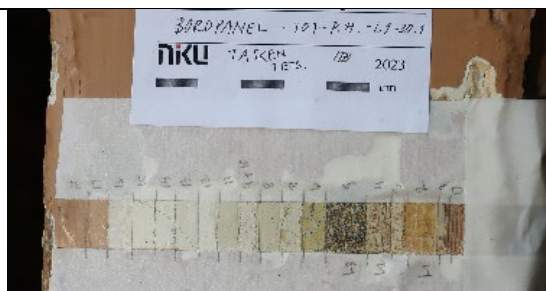
Ettersom panelbordene er flyttet rundt på, vil fargeundersøkelsen si noe om hvilke farger som er brukt, men det vil være vanskelig å relatere de funne fargelagene til bestemte rom.

5.3.1 Fargeundersøkelse av panelbord

Følgende fargelag ble funnet på ett panelbord fra rom 101, som ligger i den vestre delen av Taskens første etasje. Det var ikke mulig å få tilgang til flere bord:

Figur 18 Demontert panelbord (101-P.H.-L1-30.1)

Figur 19 Lagvis avdekking på panelbordet. Lagene er beskrevet i tabell under.

Lag	Materiale	Overflate	Fase	Farge	Dekor	NCS-kode	Tekstur/glans	Merknad
18	?	x		Blek rødlig oker		3030-Y30R		Nåværende overflate.
17				Blek rødlig oker				
16		x?		Lys grå				
15		x		Hvit				
14				Hvit				
13		x		Hvit				
12		x		Hvit				
11		x		Hvit				
10		x?		Oransje				Veldig tynn. Ikke avdekket.
9				Hvit				
8	Linoljemaling	x		Hvit				
7	Linoljemaling			Hvit				
6	Linoljemaling	x		?				
5	Linoljemaling	x		Mørk brun				Smuss
4	Linoljemaling			Hvit		1505-Y30R		
3	Linoljemaling							
2	Linoljemaling	x		Oker		4040-Y20R	Blank	
1	Linoljemaling			Hvit				
0	Tre							

Det kan se ut som nåværende farge (lag 18) er basert på opprinnelig farge (lag 2).

5.3.2 Fargeundersøkelse av panel på sørvegg i trapperom i mellom 1. og 2. etasje (2019)

For å kunne si noe mer om fargebruk i første etasje er informasjonen om fargelagene på panelet supplert med resultatet av undersøkelsen av trapperommet i 2019.⁶ Teksten i dette avsnittet er hentet fra denne tidligere rapporten.

	<p>Kommentar</p> <p>Trapperommet står trolig med trapp som kan være endret noe etter trappen som ble byggemeldt i 1933.⁷ Ved undersøkelsestidspunktet er trapperommet kledd med plater.</p> <p>Panelet på vestveggen i trappeløpet mellom 1. og 2. etasje er satt opp sammen med den trappa som løper langs vestveggen nå.</p> <p>Da veggen ble etablert, med gjenbruksmaterialer⁸, ble den malt med veggfargelag 8 (vegg mot vest i trappeløp. 8.Gul, rødlig lag NCS S 2030 Y30R).</p> <p>Lag 8 er det første fargelaget som finnes på flere elementer i trappa.</p>
	<p>Det Hanseatiske Museum. Finnegården. Rom: 201 TASKEN, TRAPP SØRVEGG 1. ETSJE</p>

Figur 21 Lagvis avdekking på sørvegg i rom 201 i Tasken. Avdekkingen er gjort øst for vinduet i figur 20. Lagene er beskrevet i tabell under. Noen av lagene er ikke synlig avdekket.

0. Tre	
1. Rød. «Tørr», tydelige penselstrøk.	NCS S 3560-Y80 R. Koden er noe mørk.
2. Grå	NCS S 3502Y
3. Lys grønn/eplegrønn	NCS S 2020 G60Y
4. Lys grønn, mørker enn 3. «Sprettelag»	NCS S 3030 G70Y. Fargen er litt gulere enn koden
5. Lys grå, tynt lag. Grunning (Ikke synlig avdekket i fargetrapp)	
6. Gulhvit, forholdsvis tykt lag	
7. Gul	NCSS 1030 Y30R/ 2040 Y 20R.
8. Gul, rødlig lag (Ikke synlig avdekket i fargetrapp)	NCS S 2030 Y30 R
9. Gul/Blek gulbeige. Nåværende. Laget er stoplet. Blank	NCSS 1515 Y30R

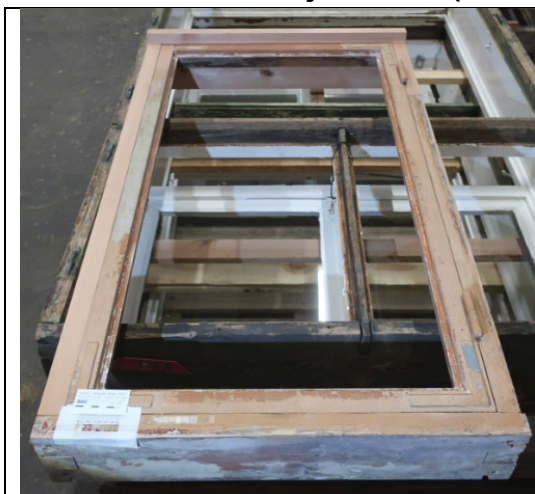
Alle malingslagene er basert på oljemaling. Lag 1-7 i tabellen er vurdert å være farger som har stått på panel i første etasje, ettersom lag 8 er det første samlende, felles laget for elementene i trapperommet.

⁶ Olstad (2019), s. 13-15.

⁷ Fra Thorsnes 2021: «1933. Den 22 november 1933 søkte Bergen kommune v/ Byarkitekten om å flytte inngangen og hovedtrappen fra 1912-1913 i Tasken for å gi barbersalongen bedre plass. Dagen etter (!) ble søknaden approbert. Dermed ble dagens kontorinngang og trapp i Tasken etablert».

⁸ Forskjellig fargelag på de panelbordene som ble undersøkt kan tyde på at panelbordene er flyttet rundt på.

5.4 Tasken. 3. etasje. Vindu (V-T 308)

Figur 22 Demontert vindu V-T 308.

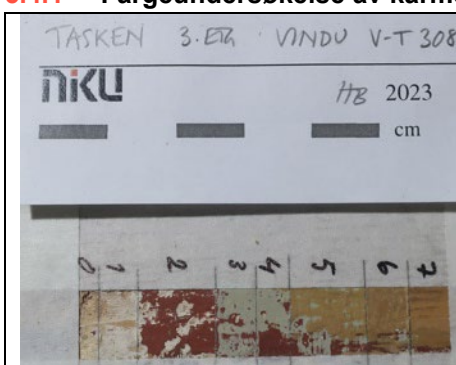
Kommentar

Dette er et vindu mot vest i 3. etasje og var det eneste vinduet fra Taskens 2. og 3. etasje hvor malingen ikke var fjernet. Glasset var tatt ut, og det meste av malingen var også fjernet, men det var mulig å undersøke vinduets eksteriør.

Vinduet er sekundært, trolig fra midtre del av 1900-tallet.

Informasjonen om fargelagene kan ikke brukes til oppmaling av vinduene i den nyoppsatte Tasken ettersom alle lagene er funnet på et sekundært vindu. NIKU valgte å fargeundersøke vinduet for å bevare kunnskapen om de sekundære lagene.

5.4.1 Fargeundersøkelse av karmen, eksteriør

Figur 23 Lagvis avdekking på ytterkarm. Lagene er beskrevet i tabell under.

Figur 24 Tverrsnitt av alle malingslagene på karmen. Det grønne laget (rød pil) kan være laget fra 1980-tallet, se tabell fra 2020 nedenfor.

Lag	Materiale	Overflate	Fase	Farge	Dekor	NCS-kode	Tekstur/glans	Merknad	Datering	Periode
7		x		Oker		3040-Y30R		Nåværende overflate.		
6		x		Oker		2020-Y30R/ 3020-Y30R				
5				Oker		4030-Y20R				
4		x		Rød		5030-Y90R		Bleket. Laget er skrappt vekk flere steder.		
3		x		Lys grønn		2010-G40Y				
2		x		Rød		5040-Y80R				
1		x		Hvit		-				
0	Tre								Midten av 1900-tallet.	

Ved NIKUs undersøkelser i 2020 av Taskens eksteriør ble det ikke funnet vindusfarger før 1980-tallet (periode 6).⁹

Bygningselement	Fargenavn	Materiale	Fargekode NCS-system
Veggfelt mellom lisenene, murt i teglstein, pyntefuge	Rød	Moderne maling?	S 4050-Y80R
Pussete elementer: attika, gesims, pilastre og sokkeletasje	Lys grønn	Moderne maling	S 2010-G50Y/ S 2005-G80Y
Vindu	Lys grønn	Moderne maling	S 2010-G50Y/ S 2005-G80Y
Vindu og dører i 1. etasje	Lys grønn	Moderne maling	S 2010-G50Y/ S 2005-G80Y

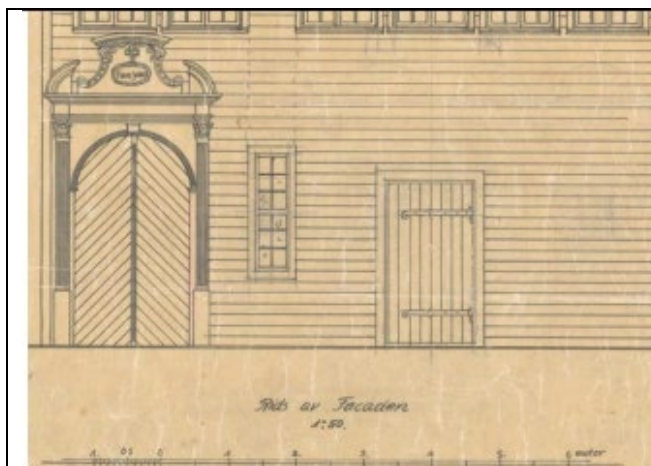
Figur 25 Tabell over Taskens farger rundt 1980-tallet. Kilde: Kaun (2020).

⁹ Kaun (2020)

5.5 Sjøstuen. 1.etasje. Vindu mot vest (104-Ramme VS101 Oppe)

Dette vinduet er vurdert å være satt inn i bygningen da «Museumsfasaden» ble etablert. I byggemeldingen står det: «1925. Museale forandringer. Den 19 mai 1925 byggemeldte Byarkitekten diverse forandringer. Byggherren var Det hanseatiske Museum. Følgende ble omsøkt: 1) Tilbakeføring av frontfasaden i første etasje på bygning 1a, dvs. fjerning av rundbuete vinduer og ytterdør og innsetting av et lite vindu og en tradisjonell labankport.»

Detalj av Koren Wibergs tegning av fasaden. Også dette er en arbeidstegning for å vise hvorledes fasaden skulle se ut. Legg merke til at døra i vegg er en labankdør. Hele tegningen står på side 13.

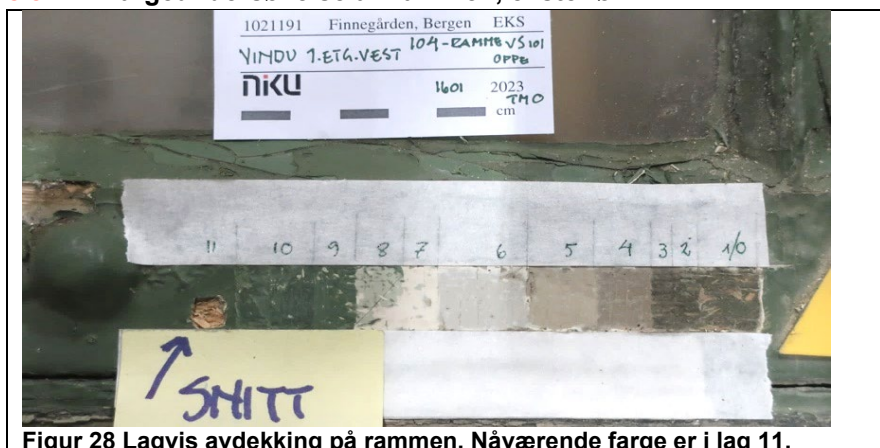

Figur 26 Nedre del av fasaden mot vest i 2016. Kilde: Olstad & Heggenhogen (2016).

Figur 27 Vindu merket med 104-Ramme VS101 Oppe.

5.5.1 Fargeundersøkelse av rammen, eksteriør

Figur 28 Lagvis avdekking på rammen. Nåværende farge er i lag 11.

Lag/farge	NCS S kode	Kommentar til tabellen Lag 3 kan være rester av lag 4. Det er usikkert om det ligger lag mellom treet og lag 1. Alle lag er oljemaling. Øvre ramme har malinglagene bevart, nedre ramme er satt i stand. Det er stjerneskruer i beslagene og kun de siste grønne fargelagene.
0. Tre.		
1. Grønn	6020-G30Y/7020-G50Y	
2. Brun	8010-Y10R	
3. Mellombrun/Mørk beige	6010-Y10R	
4. Mørk beige	5010-Y10R	
5. Beige	4010-Y10R/3010-Y10R	
6. Lys grå (fargen kan være feiltolket)	2005-Y20R	
7. Kittfarget (sparkel?)		
8. Lys grønn	2010-G50Y/3010-G50Y	
9. Grønn	6020-G30Y	
10. Grønn	7020-G30Y	
11. Grønn. Nåværende farge	6020-G307	

Fargelagene som er funnet kan sammenlignes med fargelag funnet på elementer på fasaden, og vinduer, ved undersøkelsen i 2016. Tabellen under er hentet fra Olstad & Heggenhougen (2016):

5.2 Malinglag funnet på pilaster/ profilert list under takutspring(kistebord) og etasjeskiller.							Kommentar til tabellen Lag 4 og 5 i tabellen over, kan samsvare med lag 7 og 8 i tabellen til venstre. Lag 8 i tabellen over (8.Lys grønn, 2010-G50Y/3010-G50Y) er den lyse grønne fargen fra 1980-tallet. Lag 9,10,11 i tabellen over tilsvarer 12 og 13 i oversikten til venstre og er fargelagene etter 1990-talls istandsettelsen av vinduene i vestfasaden.
Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag vurdert på stedet	Mulig datering	
0	Treverk						
1	Olje-maling	Hvit			x		
2		Grå, lys	S 3502-Y*		?		
3		Grønn, mørk	S 8010-G50Y / S 7020-G30Y		x?	1879, første røde oppmaling?	
4		Grønn, grålig, mørk	S 7010-G90Y		x		
5		Grønn, grålig	S 6020-G70Y **				
6		Grå		Tynt lag			
7		Beige, mørk	4010-Y10R	Lag 7,8,9 og10 ligner fargelag funnet på gerikt, vindu 1. etg.	X?	Museums-oppmaling 1925/27?	
8		Beige	S 2010-Y20R		x	Museums-oppmaling 1925/27?	
9		Grå, lys	S 3005-G80Y		x		
10		Hvit					
11		Hvit, gulig			x		
12		Grønn, lys	S 3010-G20Y		x	1983-84	
13		Grønn	S 6020-G50Y /8010-G10Y /7020-G10Y	Vinduene har tre lag tilsvarende grønn moderne maling.	x		
14		Grønn	S 6020-G50Y		x	Nåværende farge (2015)	

*Fargen kan ha vært mindre gul enn denne koden ** Nærmeste kode

Undersøkelsen av vinduet kan bekrefte den beige «museumsfargen» på vinduer og andre elementer.

5.6 Sjøstuen. 2.etasje. Vindu mot vest (206-V-VS202)

Figur 29 Vindu 2.etg.
Rammene er tatt ut.

Figur 30
Undersøkelsessted.
Midtpost øvre del.

Figur 31 Undersøkelsessted. All maling er fjernet fra vinduet i 1990-årene. De grønne fargelagene er etter dette.

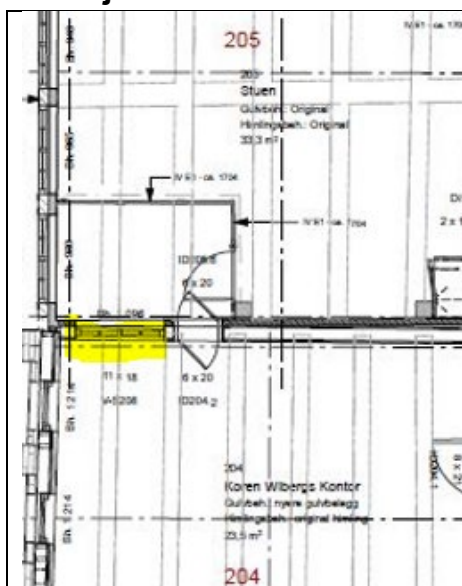
1700-tallsvinduerne på vestfasaden, som dette vinduet representerer, er av arkitekt Elin Thorsnes, Bergen, datert til slutten av 1700-tallet, med referanse til andre bygninger i Bergensområdet. NIKU vurderer vinduene som så like at det er trolig at alle vinduene er fra omtrent samme periode. Vestfasadens vinduer i 2. og 3. etasje ble reparert, skrapet og malt og gjeninnsatt på 1990-tallet. De har ikke eldre fargelag bevart. Vinduene ble fargeundersøkt i 2016. Også da ble det kun funnet rester av underliggende lag, - under de grønne lagene.

5.6.1 Fargeundersøkelse av midtposten

0.Tre	NCS S
1.Lys grå/hvit	
2 hvit	
3.Grønn (1990-årene)	6020-G30Y/6020-G50Y
4.Grønn Nåværende farge	6020-G30Y/6020-G50Y

Undersøkelsen viser bare at på ett eller annet tidspunkt har vinduene vært malt lyse/hvite

5.7 Sjøstuen. Vindu mellom rom 204-205 (205-VS-208)

Figur 32 Grunnplan over 2. etasje. Rom 204 ligger sør for rom 205. Markering av vindu i gult.

Kommentar

Vinduet står i veggen mellom rom 205 i Sjøstuen og rom 204 i Tasken. Vinduet er ikke behandlet av Villa Service på 1990-tallet. Malingslagene er derfor ikke bevisst fjernet.

Figur 33 Vinduet, eller tilsvarende, sees på Dreyers prospekt fra 1816 (blå pil).

Figur 34 Vinduet i rom 204. Foto: B. Lindstad, 2015.

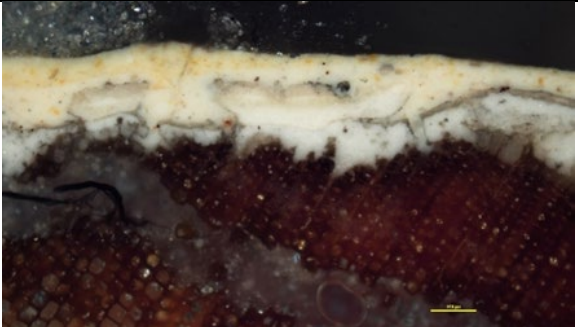
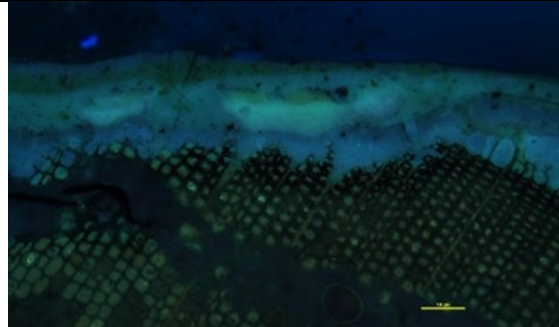
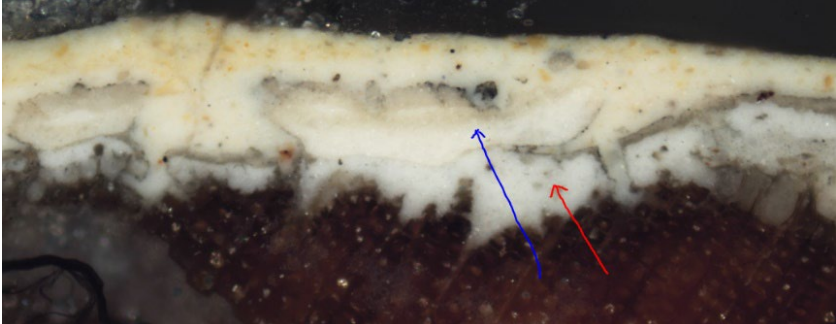
Figur 35 Vinduet i rom 205. Foto: B. Lindstad, 2015.

Dette er et 1700-talls krysspostvindu. Ifølge arkitekt Elin Thorsnes er dette et vindu fra 1790-årene. Dette kan være byggets eldste vindu som fortsatt står på plass. En del eldre glass er bevart. Det er klebet folie på glassene. Denne folien sees på foto fra 1917. På siden mot rom 204 er det malt skittengult og patinert. Oljebasert maling.

5.7.1 Fargeundersøkelse av side i rom 204 i Tasken

	<p>Kommentar Lag 4 i tabellen tilsvarer lag 3b i avdekkingen.</p>
<p>Figur 36 Lagvis avdekking. Treet (lag 0) ses til venstre i avdekkingen. Lagene er beskrevet i tabell under.</p>	
<p>Lag/farge</p>	<p>NCS S kode</p>
<p>0.Tre. Mørkt i overflaten</p>	
<p>1.Lys grå, kjølig</p>	<p>3502-G (Koden er usikker)</p>
<p>2.Hvit/gulhvitt</p>	<p>1510-Y20R</p>
<p>3.Lys gul</p>	<p>2020-Y20R</p>
<p>4.Mørk brun/sort lasur på hengsler. På flaten for øvrig er det usikkert om det har vært lasert, eller om «lasuren» er smuss .</p>	<p>Ikke kodet</p>

Disse fargelagene er på alle elementene på denne siden av vinduet. Lag 2, 3 og 4 er vurdert å være samme oppmaling. Vi tolker funn av så få fargelag til at vinduets eksteriørfargelag ikke er funnet.

	
<p>Figur 37 Tverrsnitt av alle malingslag på vinduets midpost i rom 204. Fotografert med pålys.</p>	<p>Figur 38 Samme som figur 37. Fotografert med UV-lys.</p>
	<p>Kommentar Utsnitt av malingsnittet viser at lag 1 er slitt og fragmentarisk. Det ser også ut til å ligge rester av et hvitt lag mellom lag 1 og lag 2 funnet ved avdekking. Har kan det altså ha vært malt flere lag enn det avdekkingen viser.</p>

Undersøkelsene bekrefter funnene som ble gjort i 2019¹⁰:

Perioder Cirka Datering	Periode 1 Fra 1912-1913 - 1917	Periode 2 1917 Koren Wibergs kontor	Periode 3 1917-1960	Periode 4 Etter 1960 ¹⁰	Periode 5 2010-2012 ¹¹
Vinduer Nordvegg	Vindu nordvegg sto på plass på slutten av 1800-tallet. Sannsynligvis hvitt.	Vinduet males lyst gult NCS 2020 Y20R, med sorte beslag og patineres	Gerikt rundt vinduet på nordvegg er skiftet ut. Smyget er malt blått etter at gerikt er påsatt. NCS S 7020B/7020 B10G	Smyg og gerikt males grågrønn, som dør, ramtre, lag 10. NCS S 5010 G30Y/6010 G30Y	Grønn. Som dør ramtre lag 11. Nåværende fargelag NCS S 8010 G10Y/8010 G30Y

5.7.2 Fargeundersøkelse av side mot rom 205 i Sjøstuen

På siden mot rom 205 er det kun funnet to eller tre hvite lag. Dette vinduet har stått inne i kanselliet. Det kan ha stått umalt, noe man ikke ville forvente, eller maling er fjernet.

	<p>Kommentar Foto av karmen inn mot rom 205 viser at jerngitteret er satt inn etter at vinduet er grunnet. Og at det heller ikke er flere malingslag under gitterets festepunkt.</p>
<p>Lag/farge</p>	<p>NCS S kode</p>
<p>0.Tre.</p>	
<p>1.Tynn, grå grunn</p>	
<p>2.Hvit.</p>	
<p>3.Hvit. Fargelaget inneholder sinkhvitt som var i vanlig bruk fra 1860-åra</p>	

Figur 39 Vinduskarmen. Få fargelag.

¹⁰ Olstad et. al. (2019)

5.8 Sjøstuen. Vindu i rom 202/203-208 (VS-209)

Figur 40 Grunnplan over 2. etasje. Markering av vindu i gult.

Kommentar

Vinduet kan være satt sammen av rammer fra to «halve» vinduer, dvs. at to og to rammer er gjenbrukt.

Rammene er ikke behandlet av Villa Service på 1990-tallet. Malingslagene er derfor ikke bevisst fjernet.

Figur 41 Disse rammene kan være de som sees på Dreyers prospekt fra 1816, over taket på den daværende Tasken.

5.8.1 Fargeundersøkelse av side mot rom 202-203 i Tasken

Figur 42 Vindu i rom 202-203.

Betegnelser på rammer:

Øvre venstre	Øvre høyre
Nedre venstre	Nedre høyre

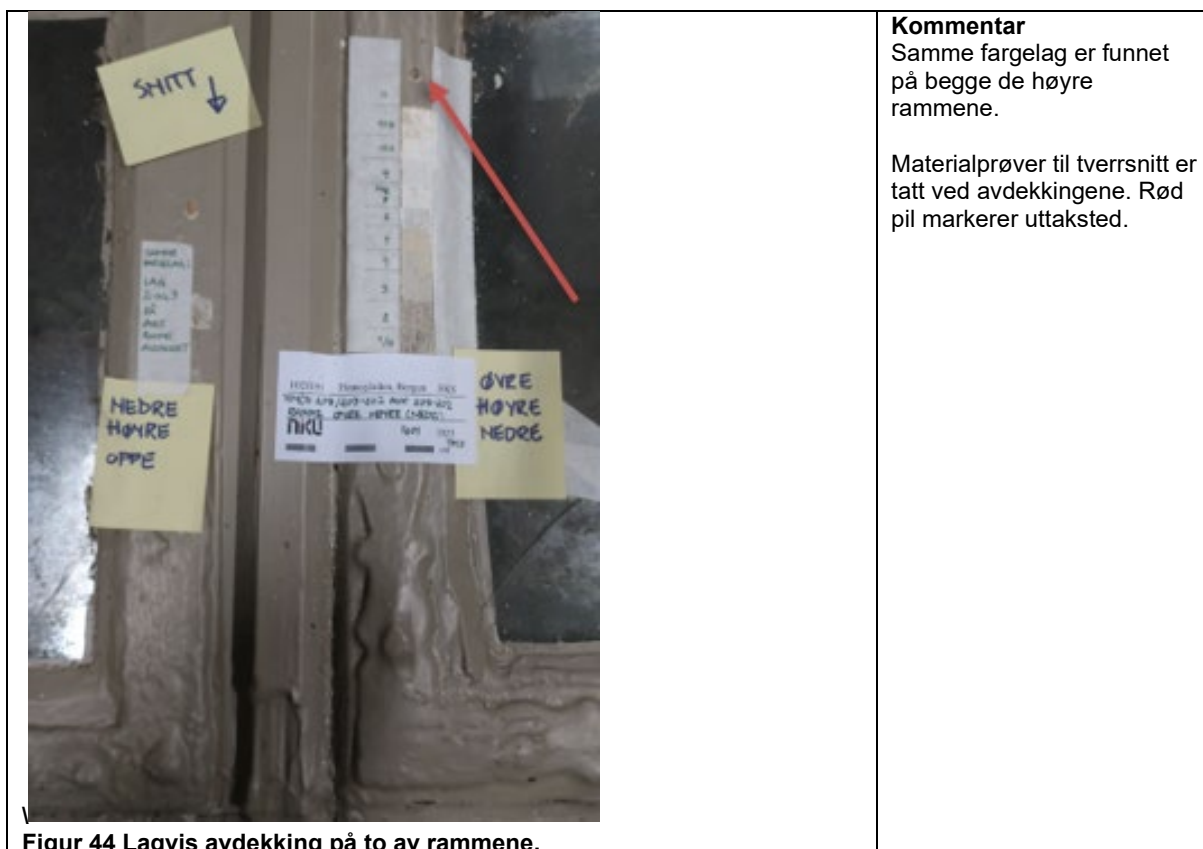
Figur 43 Lagvis avdekking på vindusramme. Øvre høyre ramme (nede). Den røde sirkelen markerer snittuttak.

Kommentar

Det er gjort undersøkelser flere steder på vinduet, - i 2019, i 2022 og 2023.

Samme fargelag som i tabellen nedenfor, er funnet på nedre, høyre ramme. Lagene på nedre venstre ramme ser ut til å være de samme, men lag mangler. Vinduet er malt med de samme malinglagene, men er skrapet og lag mangler.

Den røde sirkelen markerer snittuttak.

Figur 44 Lagvis avdekking på to av rammene.

Kommentar
Samme fargelag er funnet på begge de høyre rammene.

Materialprøver til tverrsnitt er tatt ved avdekkingene. Rød pil markerer uttaksted.

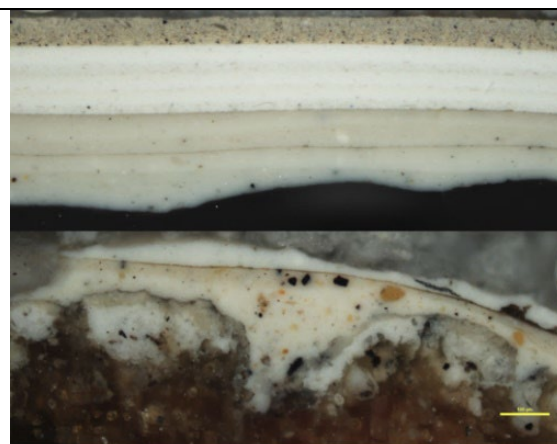
<p>Følgende fargelag er funnet ved avdekking nede på øvre høyre ramme i 2023:</p>	<p>Følgende lag ble funnet ved avdekking i 2019:</p>																												
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lag/farge</th> <th>NCS S kode</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>0.Tre.</td><td></td></tr> <tr><td>1.Hvit. Dette kan være flere lag. Slitt</td><td></td></tr> <tr><td>2.Sandsten. Grå/skitten på toppen</td><td>2010-Y40R</td></tr> <tr><td>3.Hvit. Blank. Markerte strøk</td><td></td></tr> <tr><td>4. Sandsten. Blank. Markerte strøk. Trolig en endret farge</td><td>1515-Y20R</td></tr> <tr><td>5. som 4</td><td></td></tr> <tr><td>6. Gråhvit, lys. Kan være to lag eller det ligger et smusslag på hvit</td><td></td></tr> <tr><td>7.Hvit, gulig</td><td></td></tr> <tr><td>8.Hvit.Tynn</td><td></td></tr> <tr><td>9.Lys grå. Tynn</td><td>1502-Y</td></tr> <tr><td>10a. Hvit. Tykt lag</td><td></td></tr> <tr><td>10b.Lasur. Sienna? Påført tynt</td><td>5020-Y203 Usikker kode</td></tr> <tr><td>11. Beige, mørk. Nåværende farge</td><td>3010-Y20R (cirka kode)</td></tr> </tbody> </table>	Lag/farge	NCS S kode	0.Tre.		1.Hvit. Dette kan være flere lag. Slitt		2.Sandsten. Grå/skitten på toppen	2010-Y40R	3.Hvit. Blank. Markerte strøk		4. Sandsten. Blank. Markerte strøk. Trolig en endret farge	1515-Y20R	5. som 4		6. Gråhvit, lys. Kan være to lag eller det ligger et smusslag på hvit		7.Hvit, gulig		8.Hvit.Tynn		9.Lys grå. Tynn	1502-Y	10a. Hvit. Tykt lag		10b.Lasur. Sienna? Påført tynt	5020-Y203 Usikker kode	11. Beige, mørk. Nåværende farge	3010-Y20R (cirka kode)	<p>Vindu, ramme: 0.tre 1.Lys grå/hvit. Blyhvit Deretter mange lag hvitt/gråhvitt malt med blyhvitt. Lagene er skadet og sammenrotet. Det er ikke mulig å si hvor mange lag. Bruk av blyhvitt i mange omganger bekrefter at dette er 1700-tall. Deretter: A. Blek rødlig beige, markerte penselstrøk. NCS S 2010 Y30R, renset farge. Med smusslag NCS S 3020 Y20R B. Lys grå, markerte penselstrøk og synlige mørke korn i malinglaget NCS S 1502Y Koden er litt for lys og litt for lite gul. Det er sannsynlig at fargen er oljegelnet og har vært mindre gul. Deretter som undergerikt: 3. Gulhvit. Blank, tydelige penselstrøk. Dette er første lag med gerikten på dette stedet og på lerretet. Trolig oljegelnet 4. Lysbeige. Kitting? 5. Lys beige. Lyserer enn 5. Disse to lagene er blandet sammen. Ingen NCS S kode. Usikkert om dette er grunning 6. Hvit/lys grå 7. Hvit, rødlig 8. Hvit/lys grå 9. Hvit. 10. Lys, rødlig beige. Sparkel? 11.Beige, nåværende. Trolig to strøk. NCS S 3010 Y20R. Koden er litt for rød</p> <p><i>Lagene A og B er de lagene som er vurdert å være malt på rammer og krysspost etter at rammene er gjenbrukt i ny krysspost.</i></p>
Lag/farge	NCS S kode																												
0.Tre.																													
1.Hvit. Dette kan være flere lag. Slitt																													
2.Sandsten. Grå/skitten på toppen	2010-Y40R																												
3.Hvit. Blank. Markerte strøk																													
4. Sandsten. Blank. Markerte strøk. Trolig en endret farge	1515-Y20R																												
5. som 4																													
6. Gråhvit, lys. Kan være to lag eller det ligger et smusslag på hvit																													
7.Hvit, gulig																													
8.Hvit.Tynn																													
9.Lys grå. Tynn	1502-Y																												
10a. Hvit. Tykt lag																													
10b.Lasur. Sienna? Påført tynt	5020-Y203 Usikker kode																												
11. Beige, mørk. Nåværende farge	3010-Y20R (cirka kode)																												
<p>De funne lagene ser ut til å være de samme, men litt forskjellig oppfattet og tolket.</p>																													

Dette er den opprinnelige utsiden om dette er vinduer som har stått i bygningen siden sent på 1700-tallet. Overflaten har mange fargelag, men er på et tidspunkt skrappt, dvs. at deler av malingen er fjernet.

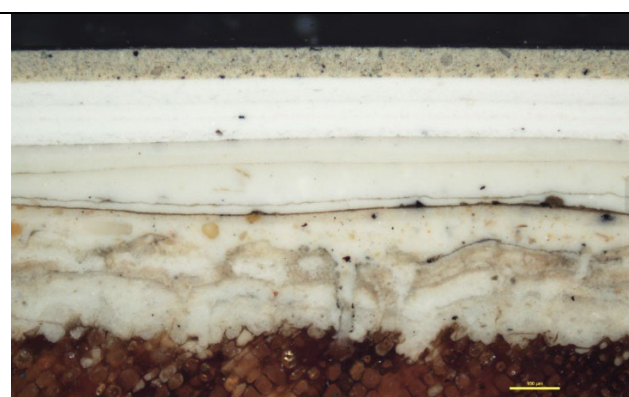
Fargelagene mangler generelt et smusslag på toppen og det er lite trolig at dette er eksteriørfargelag, kanskje bortsett fra de de nederste lagene. De fleste malinglagene er trolig påført etter at Tasken er oppført og dette ble en innvendig overflate.

Figur 45 Tverrsnitt av vindusramme VS209. Øvre-høyre-nedre. Fotografert med pålys.

Figur 46 Tverrsnittet i figur 45 har delt seg i fremstillingsprosessen. Lagene har ligget som på foto ovenfor.

Figur 47 Tverrsnitt av vindusramme VS209. Nedre-venstre-nedre.

Kommentar

De to snittene fra forskjellige deler av rammen (figur 45 og 47) viser samme fargelag. Skillet mellom eksteriør og interiørfargelag kan ligge på den sorte linja litt nedenfor midten av snittet.

5.8.2 Fargeundersøkelse av side mot rom 208 i Sjøstuen

Figur 48 Undersøkt område markert med gult.

Figur 49 Foto av gerikt viser at vindu og gerikt kan være malt parallelt og ha de samme få fargelagene. Se negativt fargespor, første fargelag sees, innenfor gul sirkel.

Følgende fargelag er funnet ved avdekking:

Lag/farge	NCS S kode
0.Tre.	
1.Lys grå. Tynt dekkende lag.	3502-B/2502-B
2.Hvit, markerte strøk. Nærmest laserende lag.	
3.Som 2. et ser ut som lag 2 er gjentatt.	

Lag 2/3 ligger også på metallet, dvs. gitteret som er satt inn og festet i ramma med gjennomgående spiker oppe og nede.

	<p>Kommentar Alle overflater på vinduet, bortsett fra gitteret som er mønjet og malt sort, har de samme lagene.</p>
--	--

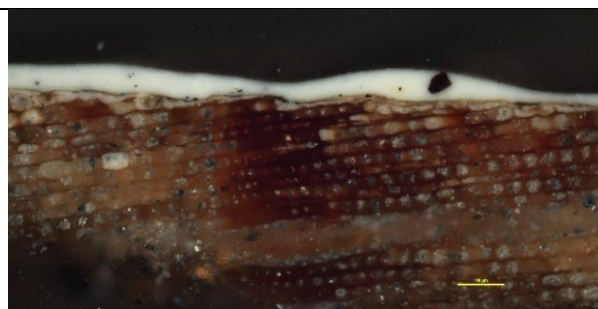
Figur 50 Her sees lag 1 og lag 2/3.

	<p>Kommentar Unntaket er reparasjonen i den ene ramma. Her ligger ikke lag 1. Lys grå, men et tynnere lysere lag før lag 2/3 i tabellen over.</p>
--	--

Figur 51 Innbøtt del av ramma ses til høyre.

Figur 52 Foto med markering av hvor materialprøver er hentet ut.

Figur 53 Tverrsnitt av fargelag på vindusrammen mot rom 208. Fotografert med pålys. Prøven er fremstilt i 2022.

Figur 54 Samme som i figur 55, men fotografert med UV-lys.

Figur 55 Tverrsnitt av fargelag på vindusrammen mot rom 202-203. Nedre-høyre-oppe. Fotografert med pålys. Prøven er fremstilt i 2023.

Om vinduet har stått som to vinduer i bygningen opprinnelig, må karmen være nyere, dvs være laget etter 1879 da tasken ble oppført, eller i 1917 da Koren Wiberg innredet sine kontorer i 202-203 og 204. G3H Firmaet Gamle 3hus (G3H) vurderte karmen sammen med NIKU. Karmen er laget i gran, noe G3H mente trakk den fremover i tid. De observerte også sirkelsagspor på karmen.

NIKU mener at dette vinduet er satt sammen til ett, enten i 1879 da Tasken ble satt opp, eller av Koren Wiberg på 1920-tallet da rom 208/207 ble re-innredet av ham. Også disse vinduene, - dette vinduet -, må ha hatt en lang periode som umalt, ettersom det er så få fargelag. Dette kan ha vært vinduer i boder i Sjøstuen.

5.9 Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 310 (V-S 307)

Vinduet er plassert i veggen etter at svalen ble lukket mot nord. Koren Wiberg etablerte dette rommet på 1920-tallet og har gjenbrukt et vindu som han kan ha hentet fra et annen Bryggegård. På Kiellands oppmåling og tegning av nordfasaden, fra 1880 er vinduet ikke tegnet inn.

Figur 56 Rom 310. Blyglassvindu fra rom 310 i svalgangen. Ytterside.

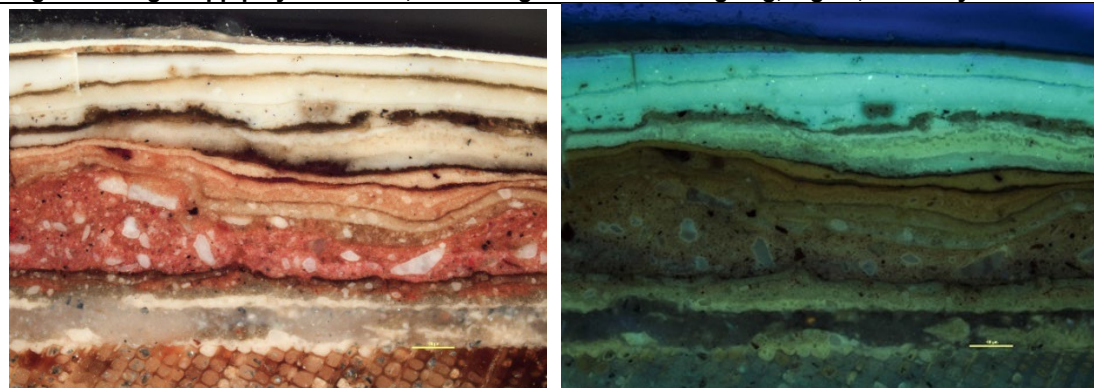

Figur 57 Rom 310. Blyglassvindu fra rom 310 i svalgangen. Innside.

5.9.1 Fargeundersøkelse av ramme, interiør

Figur 58 Fargetrapp på ytre ramme, innvendig. Nåværende fargelag, lag 16, er til høyre

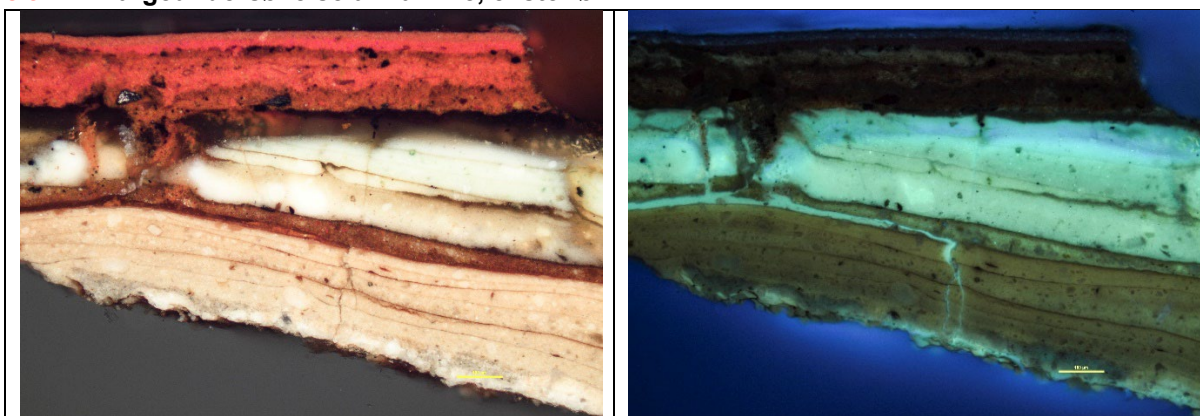

Figur 59 Tverrsnitt av malingslagene på indre ramme, fotografert med pålys og UV-belysning.

Følgende fargelag er funnet på rammen inn mot rommet:

Lag	Materiale	Overflate	Fase	Farge	Dekor	NCS-kode	Henvisning	Tekstur/glans	Merknad
16	?		x	Lys gul					Nåværende overflate
15	?			Lys gul					
14	?		x	Brun					
13	Olje		x	Lys blå					
12	Olje		x	Gulnet hvit					
11	Olje		x	Gulnet hvit					
10	Olje			Beige					
9	Olje		x	Oker/brun					
8	Olje			Lys rødbrun					Ikke avdekket
7	Olje		x	Brun		5010-Y30R			
6	Olje			Lys brun					Ikke avdekket
5	Olje		x	Grålilla		6020-Y90R			
4	Olje		x	Grå		7010-G90Y			Veiledende NCS-kode.
3	Olje			Rødbrun		5040-Y90R			Veiledende NCS-kode.
2	Olje		x	Grå		7000-N			
1	Olje			Hvit					Tynn grunning. Ikke avdekket.
0	Tre			Lyst					

5.9.2 Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør

Figur 60 og Figur 61. Tverrsnitt av malingslagene på ytre ramme, fotografert med pålys og UV-belysning.

Det er sannsynlig at de røde fargelagene tilhører vinduets plassering i rom 310 i Finnegården. De underliggende lagene tilhører vinduets tidligere plassering.

5.10 Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 308 (308-RAMME-VS300)

Figur 62 Blyglassvindu i rom 308. Ytterside.

Figur 63 Blyglassvindu i rom 308. Innside.

Kommentar

Vinduet står i nordveggen i trappeløpet mellom 2. og 3. etasje. Det er det nedre av to vinduer i denne trappa.

På det ene glasset er det malt tekst og emblem med en nøkkel. Dette glasset er mindre og er eldre enn de øvrige glassene og montert inn i dette vinduet. Se informasjon nedenfor.¹¹ Det at Egerkings signatur står på glasset er interessant, ettersom han var eier i Finnegården.

Foto: Img-1268. ET-25.02.19.

Denne vindusrammen med blyglassruter og Joh. Hinrich Egerkings «signatur» anno 1757 sto i trapperommet til 3 etasje i Museet i 2019.

Ifølge skjøter henvist til i kartforretning fra 1777 eide Johan Henrich Egerking handelsstue nr 1 fra 28.11.1760 til 17.01.1767.

Hvor vinduet sto opprinnelig er usikkert. Vinduet ble trolig plassert i trapperommet av J. W. Olsen eller Koren Wiberg. (?)

¹¹ Hentet fra: Thorsnes (2021). Handelsstue nr. 1 er Hanseatisk museum/Finnegården.

Oppsummering eiere av Handelsstue nr 1:**«Sjøstuen»**

1702: Branndagen i 1702: Ukjent. Johan Eden? Eden er ikke funnet i Borgerboken.

1702 og 1711: Ukjent. Eden? Ref vindusrute med inngravert Sr. Johan Eden anno 1707.

1711: Skjøte fra den Contoirske Vorwesser til Chr. Greve. Greve tok borgerskap i 1722.

1720: Skjøte fra Chr. Greve til kjøpmann Friederich Ehlers (Eilers), borger i 1727.

1760: Skjøte fra Ehlers til kjøpmann J. H. Eggerking, som fikk borgerskap i 1750.

1767: Skjøte fra J. H. Eggerking til kjøpmann Hans Krohn, unntatt stallen i haven. Omfattet uten tvil både «sjøstuen» og «landstuen». Hans Krohn ble kjøpmannsborger i 1768.

1775: Skjøte fra Hans Krohn til Berent Sinning, fortsatt (trolig) med unntak av stallen. B. Sinning ble ikke funnet i Borgerboken.

1776: Auksjonsskjøte til Christopher Kahrs, som tok borgerskap i 1776.

1797: Skjøte fra C. Kahrs til Major Christian Ameln. (ca. årstall i Panteregisteret). Dette er trolig kjøpmann Christian Gerhard Ameln som tok borgerskap som kjøpmann i 1771.

1811: Skjøte fra Major Ameln til kjøpmann Georg Voss, som fikk borgerbrev i 1815.

1845: Skjøte/skifteforretning fra Georg Voss til sønnen Berent Voss. Han ble borger i 1845.

1865: Skjøte fra Berent Voss til kjøpmann Johan Wilhelm Olsen, som hadde borgerskap som handelsmann fra 1857 til 1890.

1888: Skjøte fra Skifteretten i J. W. Olsens konkursbo til N. J. Michelsen. Michelsen var handelsborger fra 1854 til det ble oppsagt i 1899, ca ti år etter hans død.

Finnegården, Bryggen. Det Hanseatiske Museum. Primærkildehistorikk.

Dato: 1 februar 2021

49

5.10.1 Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør

Figur 64 Lagvis avdekking på utvendig vindusramme. Lagene er beskrevet i tabell under.

Kommentar

Treet er mørkt under malingslagene i den lagvise avdekkingen. Vinduet kan ha stått eksponert etter slitasje/tidligere skraping eller liknende. Det er mørke pigmenter i de lyse/hvite lagene i bunnen. Dette tilsier at fargen har vært en brukket hvit mot lys grå.

Vinduet lengre opp i trappeløpet (VS 300) har samme lag som dette vinduet på både ytterside og innerside.

Figur 65 Det første fargelaget er funnet ved hjørnebeslaget, der det har stått mer beskyttet mot vær og/eller tidligere skraping.

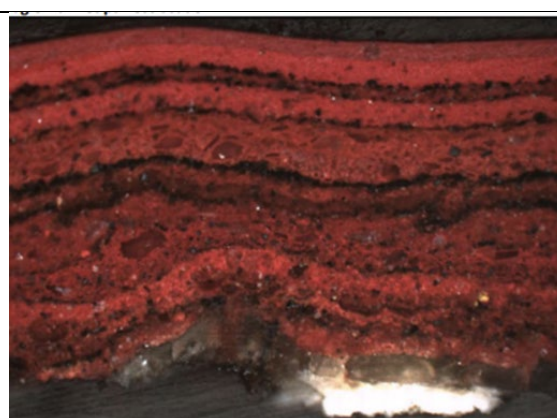

Figur 66 Tverrsnitt av malingslagene på ytre vindusrammen. Fotografert med pålys.

Lag	Materiale	Overflate	Fase	Farge	Dekor	NCS-kode	Henvisning	Tekstur/glans	Merknad
15				Rød					
14				Rød					
13				Rød					
12				Mørk brun/grå					
11				Rød					
10				Rød					
9				Rød					
8				Rød					
7				Rød					
6				Engelsk rød					Bare observert en liten og avgrenset flekk – mulig søl
5				?					Svært nedbrutt lag. Mørkt.
4				Hvit					
3				Hvit					
2				Hvit					
1				Hvit (lys grå?)					Bare synlig ved hjørnejernet
0				Tre					

Figur 67 Tverrsnitt av malingslagene på ytre vindusrammen.

Figur 68 Tverrsnitt av malingslagene på vestfasaden. Hentet fra: Olstad & Heggenhougen (2016).

Kommentar

Sammenlikner man tverrsnitt fra vinduet (figur 67) med tverrsnitt fra fasadenpanelet (figur 68) ser man at dette vinduet har færre røde lag. Dette kan tolkes til at vinduet har sittet i vegg i en del av den perioden bygningen har vært rødmalt. NIKU Har vurdert at de røde lagene på nordfasaden er malt fra slutten av 1800-tallet og fremover. De nedre lagene på panelet er hvite.

5.10.2 Fargeundersøkelse av ramme, interiør

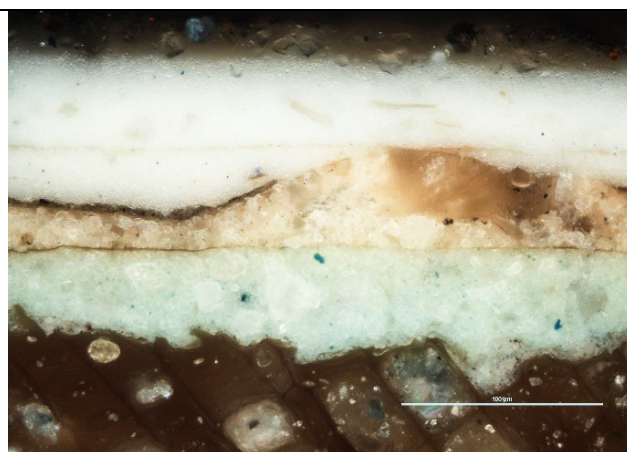

Figur 69 Lagvis avdekking på vindusramme.

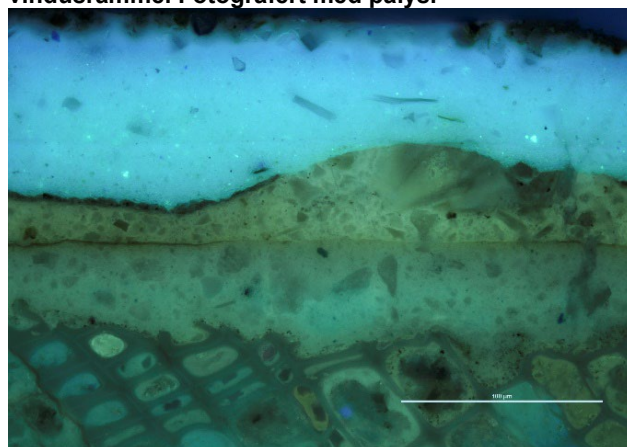
Kommentar

Den første fargen er antakelig en gulnet, falmet og nedbrutt lys blåfarge. Både denne nedbrytningen og de små, klarblå pigmentene er typiske for prøysserblått. Dette er et pigment og en blåfarge som var svært utbredt på siste halvdel av 1700-tallet og mye brukt på vinduer.

Den grønnblå fargen er kodet til NCS S 2010-G10Y, men koden er usikker.

Figur 70 Tverrsnitt av alle malingslagene på indre vindusramme. Fotografert med pålys.

Figur 71 Tverrsnitt av alle malingslagene på indre vindusramme. Fotografert med UV-lys.

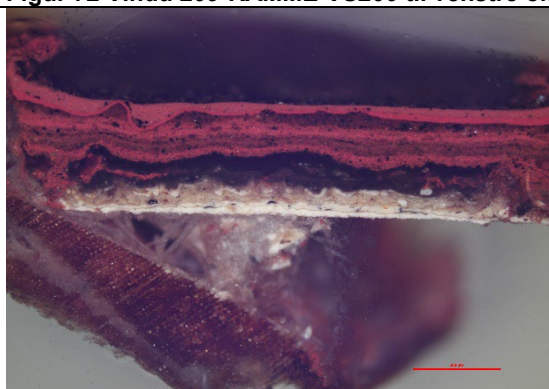
5.11 Sjøstuen. Blyglassvindu mot nord i rom 209 (209-RAMME-VS200)

Dette vinduet er av samme type som blyglassvinduet i rom 308 (VS 300).

5.11.1 Fargeundersøkelse av ramme, eksteriør

Figur 72 Vindu 209-RAMME-VS200 til venstre omrammet med gult. Vindu 308-RAMME-VS300 til høyre.

Figur 73 Tverrsnitt av malingslagene på utvendig vindusramme på VS200. Fotografert med pålys.

Figur 74 Tverrsnitt av malingslagene på utvendig vindusramme på VS300. Fotografert med pålys.

Kommentar

Utvendige malingslag på de to vinduene er nedbrutt og de tidlige malingslagene har skilt seg fra treet under fremstilling av tverrsnittene. Sammenliknes de to prøvene ser man at begge har vært malt med lyse fargenyanser før flere oppmalinger i rødt. Både i avdekkingen på rammen på VS300 og i snittene er det vanskelig å definere hva som er første malingslag.

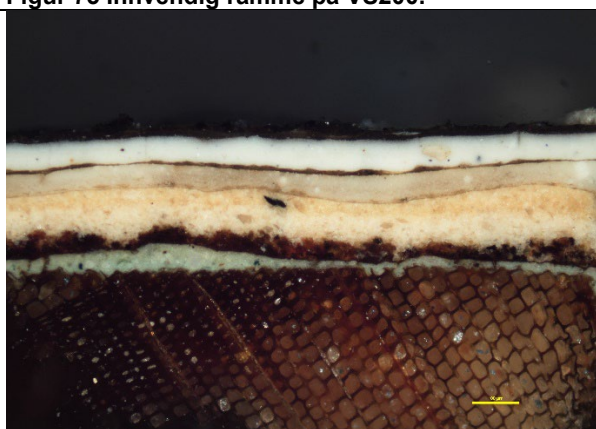
5.11.2 Fargeundersøkelse av ramme, interiør

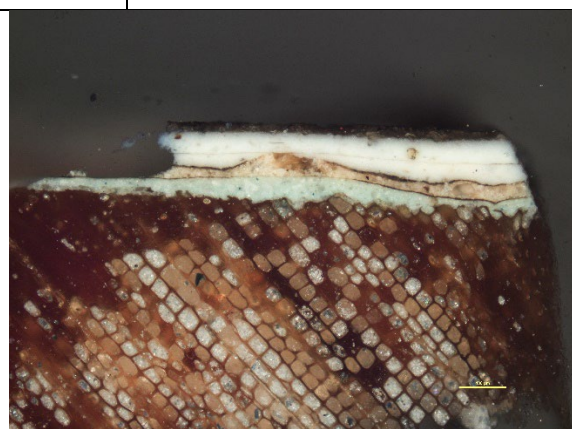
Figur 75 Innvendig ramme på VS200.

Innvendig ramme på VS200 er kontrollsjekket med utgangspunkt i avdekkingen på VS300. De samme fargene er funnet på begge vinduene.

Det er satt inn to sekundære, profilerte lister langs glasset. Rammen har også innbøtinger. Disse har ikke de tidligste malingslagene.

Figur 76 Tverrsnitt av malingslagene på innvendig vindusramme på VS200. Fotografert med pålys.

Figur 77 Tverrsnitt av malingslagene på innvendig vindusramme på VS300. Fotografert med pålys.

Kommentar

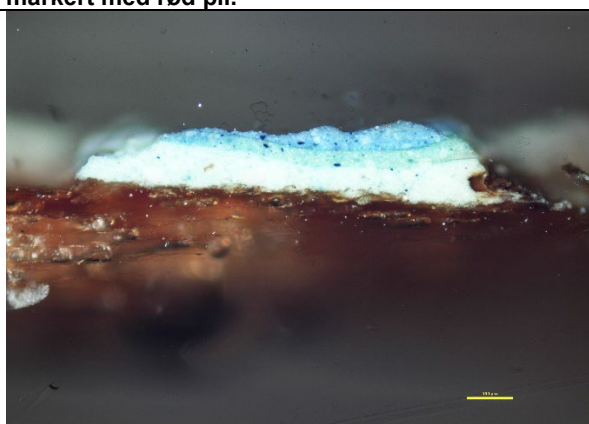
Sammenlikner man tverrsnittene fra de to vinduene ser man at malingslagene er de samme i den første perioden, med et lys blågrønt lag i bunnen. Over det første, blågrønne laget ligger et smusslag som er tykkere på VS200.

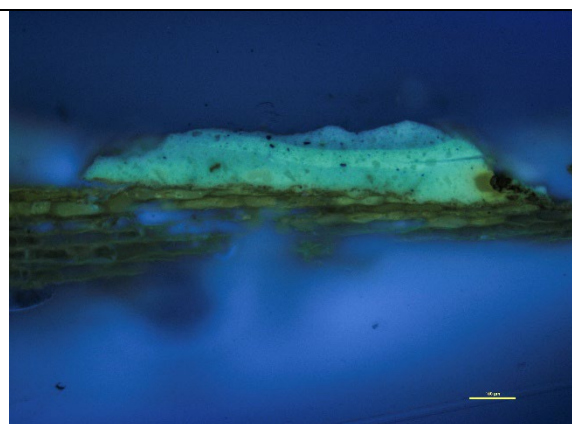
Figur 78 Klarblå malingsflekk (?) på rammen markert med rød pil.

Kommentar

Det blågrønne malingslaget ligger også på trepluggene i rammen. Under trepluggen i nedre, høyre hjørne ligger en dråpe klarblå maling rett på treet. Dette kan være malingssøl, men kan også være et felt med mindre nedbrutt maling. Det vil i så fall være en indikasjon på hvordan det første malingslaget på vinduene kan ha sett ut.

Figur 79 Tverrsnitt av lite, blått felt på innvendig vindusramme på VS200. Fotografert med pålys.

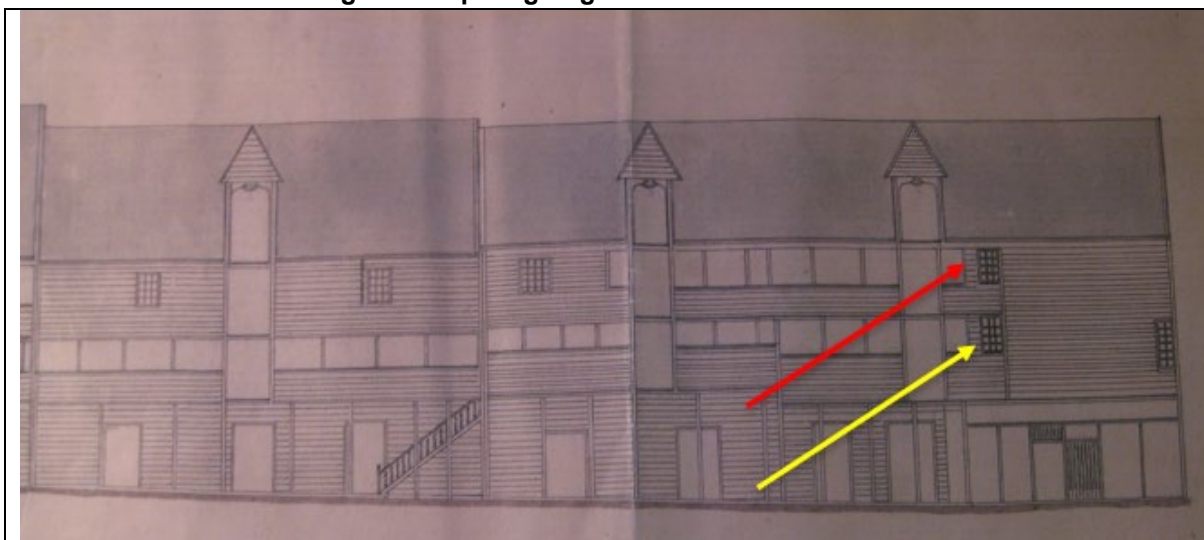

Figur 80 Tverrsnitt av lite, blått felt på innvendig vindusramme på VS200. Fotografert med UV-lys.

Kommentar

Tverrsnitt av prøve fra det lille, blå feltet, se over, viser tre lag med blått. De to første lagene er lyse. Måten lagene fluoriserer i UV-lys tilsier at de inneholder blyhvitt.

5.11.3 Vinduene VS-300 og VS-200 på tegning fra 1880

Figur 81 Kiellands oppmåling og tegning av nordfasaden i 1880. Vindu VS-300 markert med rød pil. Vindu VS-200 markert med gul pil.

Kiellands tegning fra 1880 kan indikere at vinduet har stått i veggen i alle fall fra 1880. Da er Tasken bygget, men trappa i sjøstuen betjener fortsatt begge bygningene. Det er funnet mange fargelag på vinduet og det er funnet fargelag i eksteriør som indikerer at vinduet har stått på nordveggen i en periode.

5.11.4 Disse vinduene og vestfasadevinduene nåværende grønne interiørfarge

Interiørfargen på ramma er av interesse. Kan denne fargen, som oppfattes som grønn, men som trolig har vært blå, være en opprinnelig 1700-talls vindusfarge i interiøret? For å bestemme dette må det gjøres analyser av pigmentene i det første malingslaget.

Kan en tilsvarende farge ha blitt funnet på de vinduene firmaet Villa Service istandsatte i 1990-årene, slik at den nåværende interiørfargen på vinduene i bygningens vestfasade, malt av Villa Service, er basert på denne fargen?

6 Anbefalte fargevalg

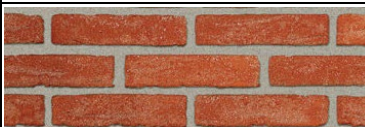
Det er tidligere i prosjektet besluttet at:

- Eksteriøret på Sjøstuen skal males opp slik det ble malt da Koren Wiberg etablerte det han mente var den opprinnelige vestfasaden i 1920-årene.
- Tasken skal tilbakeføres til opprinnelige fasadefarger fra 1879.

6.1 Tasken

Tabellen under viser Taskens fasadefarger fra 1879, basert på NIKUs tidligere fargeundersøkelser.

Taskens fasadefarger i 1879

Bygningselement	Farge	Materiale	NCS-kode
Veggfelt mellom pilastrene	RØD OG LYSEGRÅ	Teglsteinmur med lysegrå pyntefuger	
Pussete elementer. Bekroning, gesims, pilastre og sokkeletasje.	LYSEGRÅ	Umalt sementpuss	S 2502-Y
Ytterdør	BRUN	Oljemaling	S 6010-Y30R (usikker kode)

6.1.1 Anbefalt eksteriørfarger på dører i Tasken

Dørene bør ådres tilsvarende den opprinnelige ådringen. Basert på undersøkelse i 2023 foreslås disse kodene til farge:

Bunnfarge: NCS S 5020-Y20R

Lasurfarge: NCS S 6020-Y20R/6030-Y20R

Maler må justere farger og lasur slik at resultatet blir mest mulig likt originalen.

6.1.2 Anbefalte eksteriørfarger på vinduer 1. etg i Tasken

Vinduene ådres utvendig som dørene.

6.1.3 Anbefalte eksteriørfarger på vinduer i 2. og 3. etg i Tasken

Bygningen hadde ikke vinduer i 2. og 3. etasje i den perioden den er besluttet å tilbakeføres til. Det er heller ikke bevart maling fra 1912-13. Man må derfor velge en vindusfarge.

Man kan velge å ådre vinduene, eller male dem i en okerfarge som på avstand gir samme farge som ådringen på dør og vinduer i første etasje.

Vindusfargen kan også baseres på opprinnelig farge på Kjøttbasarens vinduer. Tasken og Kjøttbasaren er tegnet av samme arkitekt (statskonduktør C.V. von der Lippe) i samme periode og har stor likhet med hverandre. Vindusfargen fra Kjøttbasaren kan derfor vurderes overført til Tasken. NIKU har ikke undersøkt Kjøttbasarens vinduer, men en foreløpig vurdering konkluderer med at det kan være bevart deler av opprinnelige vinduer.

6.2 Sjøstuen

Tabellen under viser Sjøstuens fasadefarger fra 1920-årene, basert på NIKUs tidligere fargeundersøkelser.

Sjøstuens fasadefarger etter ombygging på 1920-tallet («Museumsperioden»)

Bygningselement	Farge	Materiale	NCS-kode
Veggpanel. Dørblad til dør nord på vestvegg.	RØD	Linoljemaling	S 4050-Y70R / S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R ¹²
Pilastre, listverk, fasadedetaljer. Døromramming og smyg til dør nord på vestvegg.	BEIGE	Linoljemaling	S 4010-Y10R

6.2.1 Anbefalte eksteriørfarger på vinduer i Sjøstuen

Det er mest sannsynlig at vinduer har hatt samme farge som pilastre, listverk og fasadedetaljer. To beige farger er funnet på vindu i første etasje mot vest som kan samsvare med tidligere funn for første oppmaling etter endring av fasaden i 1920-årene, se utdrag av avdekkingsstabell nedenfor.

4. Mørk beige	5010-Y10R
5. Beige	4010-Y10R/3010-Y10R

Det betyr at om man fastholder at vinduer og andre detaljer på fasaden males beige, må fargen ta utgangspunkt i og justeres ut fra disse tre NCS S kodene: 5010-Y10R/4010-Y10R/3010-Y10R.

6.2.2 Anbefalte interiørfarger på vinduer i Sjøstuen

- **Vinduer mot vest i 2. og 3. etasje**

Dette er vinduer hvor all maling ble fjernet i siste del av 1990-tallet og flere av karm- og ramme-elementene er nylaget da. Det betyr at det eneste malinglaget vi har, er det som ble påført på 1990-tallet. Dette er en grågrønn farge kodet til NCS S 3010 G30Y. Det er mulig at Villa Service har malt opp det som er funnet som opprinnelig farge. Villa Service ble spurt i 2016 om dette, men kunne ikke gi noe svar. NIKU mener at dette trolig er en feiltolket farge.

- **Vinduer i 2. og 3. etasje i vestdelen av fasaden på Sjøstuen**

Enten: Nåværende farge beholdes. Vinduene males med kode NCS S 3010 G30Y. Dette er eneste informasjonen i bygningen med hensyn til interiørfarge på disse vinduene og det er en mulighet for at den er basert på fargefunn i 1990-årene.

Eller: Vinduene males hvite, med noe gråstikk. Om den hvite fargen skal manipuleres må vurderes på stedet. Det er mer sannsynlig at vinduene har vært hvite på 1700-tallet, enn at de har hatt en farge, selv om blått ble brukt på vinduer på 1700-tallet.

Geriktene behandles som vinduene. Gerikter som ikke er malt da vinduene ble behandlet på 1990-tallet, males ikke.

¹² Tre NCS koder ble brukt for å beskrive denne fargen ved undersøkelsen. Fargen ligger i dette området.

- **Vinduer mellom Sjøstuen og Tasken**

Vindu mellom rom 208 og rom 202-203 (Tasken). Vinduet renses og retusjeres på overflaten inn mot rom 208. Males ikke. På overflaten inn mot rom 203-203 males vinduet hvitt. Vinduet har hvite/lyse fargelag på de senere oppmalingene. Disse er vurdert å høre til Koren Wibergs periode. Gerikter behandles som vinduet på den enkelte side.

Vindu mellom rom 205 og rom 204 (Tasken). Vinduet renses og retusjeres på overflaten inn mot rom 204. Males ikke. På overflaten inn mot rom 205 males vinduet som øvrige vinduer på vestdelen av bygningen, eller det renses og retusjeres og males ikke. Gerikter behandles som vinduet på den enkelte side.

- **Vindu i første etasje mot vest**

Vinduet renses og retusjeres. Males ikke.

- **Vinduer i trappeløp**

Vinduene males med første funne fargelag. Farge-trappene males ikke over. Gerikter behandles som vindu eller som tilliggende vegg.

- **Vindu i rom 314**

Vinduet inn mot rom 314 renses og retusjeres, eventuelt males hvitt.

- **Vindu i rom 313**

Vinduet bør males om det ikke på annen måte beskyttes for vær og vind. Det kan males hvitt.

7 Referanser

Kaun, S. (2020). *Bf 248 Murtasken. Supplerende fargeundersøkelse av fasaden. Hanseatisk Museum, Bergen*. NIKU Oppdragsrapport 46/2020.

Olstad, T. M & Heggenhougen, B. (2016). *Bryggen. Finnegården og Murtasken. Fargeundersøkelse av vestfasadene. Bf 248 Bergen. Verdenskulturminnet Bryggen*. NIKU Oppdragsrapport 120/2016.

Olstad et al. (2019). *Bf 248 Finnegården. Bergen. Fargeundersøkelser av utvalgte rom Verdenskulturminnet, Bryggen i Bergen*. NIKU Oppdragsrapport 27/2019

Olstad, T. M. (2019). *Bf 248 Finnegården. Murtasken. Fargeundersøkelser av utvalgte rom Verdenskulturminnet, Bryggen i Bergen*. NIKU Oppdragsrapport 28/2019

Thorsnes, E. (2021). *Finnegården. Bryggen. Det Hanseatiske museum. Historikk primærkilder*. Upublisert rapport.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 184

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00